

kohezija kruga tada prsila, nego o njegovu prelaženju i proširivanju. U trećoj generaciji to se proširivanje nastavilo, ali poslije izvanrednih prodora najvažnijih slikara iz druge generacije (I. Večenaja, M. Kovačića, F. Filipovića i D. Gažija) pomaci su teži i, najčešće, diskretniji: kod J. Horvata-Ždalskog, I. Lackovića, S. čini mi se, nisu s teoretskog stajališta ništa manje zanimljivi. Kri- tička misao, uz neko prisnije suosje- ćanje s problemom i sa sudbinom svakoga od njih, kao da nije pra- tila i podupirala upravo njihovo od- Večenaja pa i kod našeg slikara. Ali, od prosječnosti, ili od nepostojanja samog. Treba li još uvijek straho- vati da će kritička intervencija ošt- nedavno strahovali? Nije li cio niz evolucija u podravskom bazenu (I. Večenaj, M. Kovačić i dr.) i izvan njega (I. Rabuzin) pokazao kako se ta jezgra može očuvati i dalje raz- vijati, čak do novih psiholoških po- družja fantazmagoričnosti, dijaboli- čnosti i precioznosti, ili do lumini- stičke poetizacije izvanredne finoće?

Na izložbi Franje Vujčeca vidi se raspon između konvencije i nadah- nutih trenutaka, često u prosječno- sti koja naprosto traje u jednoj ravnini pripovijedanja s poznatim in- ventarom; možda su »Gorički paj- daši« (1970), »Na paši« (1970) i »Jesen« (1970) primjeri te konven- cionalne rasprisanosti, sa svjetlijim koloritom koji se posljednjih godi- na zaista javlja kao oznaka njegova stila (V. Crnković, u predgovoru ka- taloga). I mrtve prirode i cvijeća nešto su novo što kod Vujčeca mo- že doseći novu razinu (»Crlena pa- prika«, 1970, ali mnogo manje »Ge- ranije«, 1969, i »Cvijeće«, 1970). Ima i pokušaja da se nešto dostigne izvanjskim »efektom«: »Noć« (1968), s onim plavičasto oboje- nim snijegom, ili »Polnočka« (1969), s golemim deblima stabala. Njegova ironija doseže novu vri- jednost sa slikom »Golovrati pevac« (1971), lake inventivnosti i prozra- čne kromatike, bez suvišnih opte- rećenja, a »Čovjek pod teretom«

(1970) primjer je velikih obojenih masa u međusobnoj ravnoteži ka- kva se malokad susreće. Možda bi u tom smjeru trebalo tražiti Vujče- covo buduće proširenje kruga; a možda i u nečemu mnogo »klasič- nijem« u hlebinskom smislu riječi: u dvjema najboljim slikama izložbe (izvan kataloga): u malom »Bad- njaku«, i u većoj »Božićnoj noći« (1971), na kojima je već poznati podravski »inventar« dosegao novu finoću bez hipostaza što bi nas opte- rećivale burleskom ili ugodajem. I možda je upravo ta lirski odmjere- nost druga ili već treća mogućnost ovoga naivnog slikara.

Nekoliko otvorenih mogućnosti po- slije osam godina izlaganja! Znači li to da geneza još nije dovršena i da ustaljivanje njegova puta i ra- zine tek predstoji?

Josip pintarić

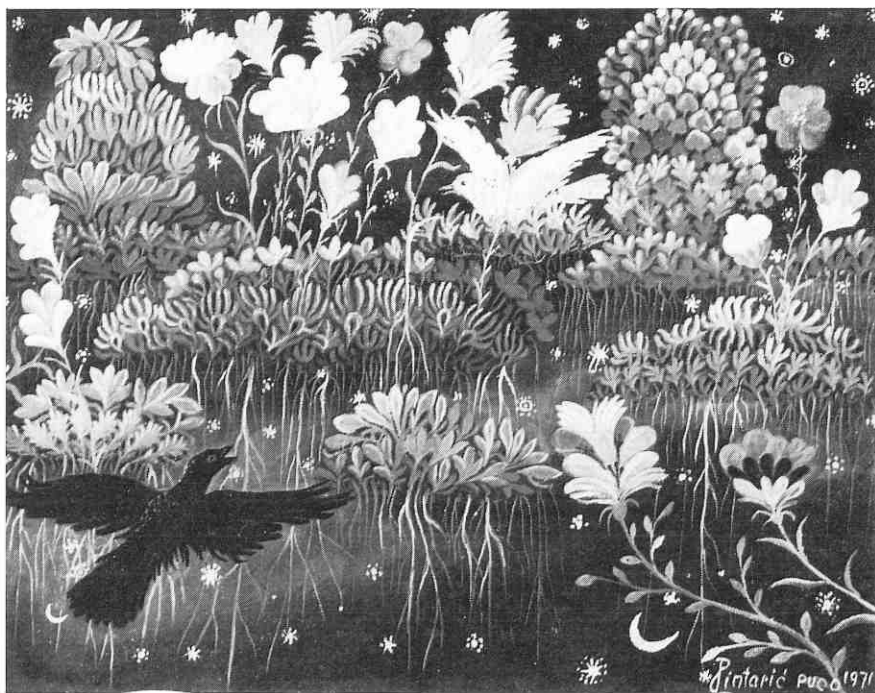
galerija primitivne umjetnosti
zagreb

8. 12—30. 12. 1971.

grgo gamulin

Možda se rješenje (u kritičkoj ocje- ni, ali i kao indikacija za budućnost) problema ovog naivnog slikara iz Male kod Nove Gradiške nalazi u jednoj rečenici iz njegove autobio- grafije: »Oduvijek sam imao volju za slikanje, a najviše volim prirodu. U svako slobodno vrijeme šetam sam po šumama rodnog kraja.«

Ono, naime, što je vrijedno u sli- karstvu Josipa Pintarića i novo u zaista naivnom smislu riječi, to je slikarstvo krajolika: imaginativno transponiran i posve individualno stiliziran svijet stabala, cvjetnog grmlja i trava. Nasuprot tom viso- kom stupnju apstrahiranja, koje i čini jedinstvo površine slike i cijelog opusa Josipa Pintarića, stoje njego- vi »likovi« slikani na način sirovog naturalizma. Oni izlaze iz naivnosti i prelaze u amaterizam određenog tipa. Ne samo što su rađeni drugom tehnikom, bez slikarske inventivno- sti, nego su i u svom sadržajnom

smislu jedva podnošljivi: teški oblici, lica groteskna i unakažena — a sve u sukobu s idiličnom prirodom i s inventivnim strukturiranjem lišća. Ono se grupira u posebne nizove ili krugove na granama, na krošnjama, izmišljeno lišće koje je ovaj slikar (radnik i drvorezbar) izvukao iz svoje mašte i od njega učinio temeljni medij izraza. S njim on ritmizira dijelove i cjelinu slike, gradi dbinu prostora i poetičnost koja ga je uvela u poznati krug hrvatske naivne umjetnosti. Za razliku od Ivana Rabuzina, čije je fino luminističko strukturiranje izvan svakog ornamentiranja i od Bahuneka čiji je način također zasnovan na florealnom elementu, ali s težnjom prema kromatskoj senzaciji, Josip Pintarić ornamentira (u najboljem smislu riječi) svoje prostore do posljednjeg centimetra, varirajući »ornament« u obliku i u tonu više negoli u boji. Nastaje tako neko »nevjerojatno«, zatravljeno stanje koje ponekad ulazi i u područje fantastičnosti (ta-

ko gornji dijelovi krajolika na slikama »Natjerivanje riba« i »Vaga odoka«). Ima, naravno, djela s kojima Pintarić i s tom metodom ostaje unutar veoma jednostavnog pejzažnog realiteta; to su još uvijek djela u kojima ovaj naivni slikar Slavonije ostaje na razini svog prosjeka; ali riječ je baš o tome da bi ga trebalo prijeći. A pitanje je treba li to da bude u smislu »Cvjetnog grma« ili »Drva u polju«, ili »Mrtve prirode« i sl., koje su slike još uvijek unutar te »ornamentalne poetičnosti«, bez onog daška fantazmagorije što nam ga znaju evocirati najbolje Rabuzinove luminističke vizije ili obojene priče Ivana Večenaja. Ali kad na slici nazvanoj »Livade i šume« nađemo u pozadini onaj ljubičasti ton, čini nam se da je slikar naslutio neke svoje nove mogućnosti. Jesmo li zaboravili da su inače sva djela Ivana Pintarića slikana »u tonu«, točnije s diskretnom kromatskom skalom, sazdanom uglavnom

na zelenim bojama razlistane prirode? Zato nas ljubičasta boja ove slike i iznenađuje, kao što ćemo sa zanimanjem zaustaviti pred malom slikom »Cvijeće i zvijezde«, jedinom »kolorističkom« slikom izložbe, a koja bi — prema riječima slikara samog — imala biti prva u novom razdoblju koje sada nastaje. Ali osim spomenute slike »Livade i šume«, rađene ipak pretežno u suženom kromatskom registru, ima još na ovoj izložbi jedno djelo koje se sigurno diže iznad njena prosjeka; to je »Ledeni oblak«, djelo fine poetičnosti i odmjerene maštovitosti.

Možda bi na tu razinu i na te naslućene mogućnosti ovog slikara trebalo upozoriti. Postoji, vidjeli smo toliko puta, i u ovom naivnom »rezervatu« mogućnost da kritička misao obrani neke više oblasti umjetničkog postojanja, i uspostavi, u svakom konkretnom slučaju, visoko linije najdjelotvornijih razgraničenja.

